

УДК 373.2:316.42]:005. 94

DOI: [10.35619/iiu.v1i23.749](https://doi.org/10.35619/iiu.v1i23.749)

Ілона ДИЧКІВСЬКА

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти ім. проф. Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-9353-5666

e-mail: ilona.dychkivska@rshu.edu.ua

Ірина УЛЮКАЄВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного педагогічного університету,
м. Запоріжжя, Україна

ORCID: 0000-0001-9623-6656

e-mail: irinagereevna@gmail.com

ОСВІТНІЙ ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ У СФЕРІ ДОШКІЛЛЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК В УКРАЇНІ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз системи дошкільної освіти Німеччини крізь призму типології її структурних елементів. Виявлено, що ключовим чинником варіативності німецької моделі є законодавчо закріплений принцип субсидіарності, який забезпечує децентралізацію управління та делегування повноважень неурядовим організаціям за умови державного фінансування й контролю якості.

Авторами обґрунтовано п'ятикомпонентну класифікацію типів закладів дошкільної освіти Федеративної Республіки Німеччини за такими критеріями: традиційності (класичні та інноваційні); форми власності й фінансування; тривалості перебування дітей; провідної педагогічної концепції; регіональної специфіки.

Підкреслено, що типологічне розмаїття дошкільних закладів у Німеччині не є застиглою системою: воно постійно розвивається, реагуючи на потреби суспільства.

Особливу увагу приділено релевантності німецького досвіду для сучасної трансформації українського освітнього законодавства. Доведено, що адаптація окремих інституційних моделей ФРН сприятиме диверсифікації мережі закладів дошкільної освіти в Україні та підвищенню їхньої відповідності запитам територіальних громад.

Ключові слова: дошкільна освіта Німеччини, принцип субсидіарності, типологія закладів, інноваційні моделі, диверсифікація освіти, освітня політика, імплементація досвіду.

Постановка проблеми. Вивчення зарубіжного досвіду в освітній сфері останнім часом все більше набуває прикладної спрямованості, передбачає вирішення певних проблем теоретичного та практичного характеру. Після ухвалення нового Закону України «Про дошкільну освіту» (2024), яким були започатковані нові типи закладів дошкільної освіти, виникла гостра потреба дослідити типологію закладів дошкільної освіти в інших країнах, а також проаналізувати особливості функціонування закладів різних типів. Особливий інтерес представляє європейський досвід, передусім досвід Німеччини. Це зумовлено тим, що під час розроблення українського закону орієнтиром слугував саме європейський підхід, а Німеччина завжди займала особливе місце в історії дошкільної освіти ще з часів Фрідріха Фребеля.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Дошкільна освіта в Німеччині не була предметом активних наукових розвідок українських педагогів-дослідників. Наявні дисертаційні роботи З. Хало та М. Воробель присвячені досить вузьким освітнім проблемам, а саме інтелектуальному та емоційно-естетичному розвитку дітей в системі дошкільної освіти Німеччини. У посібнику О. Суліми розкриті особливості підготовки педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти країни. Різні аспекти організації дошкільної освіти в Німеччині або виховання дітей в німецьких дитячих садках висвітлені у статтях Т. Білової, А. Гончаренко, В. Громового, Н. Дацько, В. Ковальчук, Н. Маєрчук, О. Проскури, Н. Тарарак, Т. Чубак.

Мета статті – схарактеризувати систему дошкільної освіти Федеративної Республіки Німеччини за типологією закладів дошкільної освіти та обґрунтувати можливості використання німецького досвіду в умовах запровадження нового Закону України «Про дошкільну освіту».

Виклад основного матеріалу дослідження. Система дошкільної освіти в Німеччині є багаторівневою та різноманітною, що зумовлено як історичними передумовами її становлення, так і сучасними соціально-економічними умовами життя країни. Упродовж десятиліть у Німеччині формувалася специфічна модель, яка поєднала традиції виховання дітей у громадських і церковних інституціях із новаторськими підходами, орієнтованими на потреби сучасного суспільства. Поступовий розвиток соціальної держави, зростання ролі жінок у сфері праці, демографічні зміни та міграційні процеси зробили дошкільну освіту важливою не лише з педагогічного, а й з соціально-економічного погляду. З огляду на це, забезпечення доступу кожної дитини до якісних послуг раннього розвитку стало одним із пріоритетів державної політики (Nationaler Bildungsbericht Deutschland, 2024).

Характерною особливістю німецької моделі є органічне поєднання функцій догляду, виховання й раннього навчання в межах різноманітних типів інституцій. Це означає, що дитячі садки та інші дошкільні заклади не обмежуються лише роллю місця, де дитина перебуває під наглядом дорослих,

поки батьки працюють. Вони стають просторами для соціалізації, формування емоційної сфери, розвитку мовлення, творчих здібностей та елементарних когнітивних навичок. Такий підхід впливає з переконання, що ранній вік – сенситивний період для формування базових умінь і рис особистості, а отже, якість середовища у цей час визначально впливає на подальшу освітню траєкторію дитини.

Значущим чинником розмаїття німецької системи є різноманітність форм власності та підпорядкування. Дошкільні заклади можуть функціонувати під егідою муніципалітетів, церковних організацій, благодійних фондів, об'єднань батьків або приватних підприємців.

Варіативність форм зумовлена прагненням забезпечити кожній дитині доступ до належних умов розвитку та виховання. Насамперед варто підкреслити, що в німецькому контексті використовується загальний термін «Kindertagesstätte» (скорочено KiTa), який об'єднує всі основні форми дошкільного догляду та виховання. Він охоплює як ясла для дітей до трьох років (Kinderkrippe), так і класичні дитячі садки для дітей від трьох до шести років (Kindergarten). Так, KiTa дозволяє говорити про дошкільну освіту в Німеччині як єдину систему, що має різні організаційні втілення (Turani, Seybel, & Bader, 2022). Водночас у повсякденному вжитку продовжують зберігатися спрощені назви окремих типів закладів, оскільки саме вони найбільш точно відображають вікову спрямованість та специфіку діяльності.

Ясла або Kinderkrippe, призначені для найменших дітей – від кількох місяців і приблизно до трьох років. У цих закладах акцент передусім роблять на догляді, забезпеченні безпеки та задоволенні базових потреб дитини, водночас не ігнорують і виховний аспект. Вихователі організують прості ігрові заняття, спрямовані на розвиток сенсорики, моторики, формування елементарних мовних умінь. У сучасній педагогічній практиці німецькі ясла надають великого значення ранній соціалізації, адже саме у віці до трьох років закладаються основи комунікативної компетентності. Значна увага приділена також роботі з батьками: вихователі консультують родини щодо режиму, харчування, виховних стратегій (Georg, Genser, Fischer, Sachse, De Bock, 2023).

Дитячий садок у класичному розумінні, або Kindergarten, охоплює дітей від трьох до шести років, тобто до моменту вступу до початкової школи. Це найбільш поширений тип закладу, адже вважається, що саме він забезпечує ключовий етап підготовки дитини до подальшого навчання. Основу виховного процесу становлять ігрові методи, які інтегрують розвиток мовлення, мислення, уяви, творчих здібностей. Вихователі прагнуть формувати у дітей навички співпраці, вміння працювати в групі, поважати правила та водночас виявляти власну ініціативу. Особливу увагу приділено мовленнєвому розвитку, адже в умовах зростання багатомовності німецьке суспільство активно підтримує програми ранньої інтеграції дітей, для яких німецька мова не є рідною. У дитячих садках здійснюється і початкова підготовка до школи: організуються заняття з лічби, письма, пізнання навколишнього світу, хоча вони не носять суто академічного характеру, а інтегруються в ігрову діяльність.

Змішану форму становлять так звані Kindertagesstätten у вузькому сенсі, які можуть об'єднувати ясельні та садкові групи під одним дахом. Це дозволяє дитині відвідувати один і той самий заклад від перших років життя до моменту вступу до школи, що створює стабільність і полегшує адаптацію. Такі заклади часто пропонують різні варіанти тривалості перебування: від кількох годин у першій половині дня до повного денного догляду з харчуванням та післяобідніми заняттями. Цілодобова або подовжена форма, відома як Ganztags-Kita, набуває дедалі більшої популярності, оскільки сучасні сім'ї потребують сумісності батьківської та професійної діяльності (Turani, Seybel, & Bader, 2022).

Окремий пласт дошкільної освіти становлять форми, що реалізуються поза класичними інституціями. Йдеться насамперед про так звану Kindertagespflege, тобто індивідуальний або груповий догляд за дітьми, який здійснює спеціально підготовлений педагог-няня (Tagesmutter чи Tagesvater). Ця форма організації догляду та виховання є офіційно врегульованою німецьким законодавством і визнаною альтернативою відвідуванню дитячого садка. Особливе місце вона посідає у системі підтримки дітей раннього віку (до трьох років), коли важливими для батьків є індивідуальний підхід, гнучкий режим перебування та створення домашньої атмосфери (Turani, Seybel, & Bader, 2022).

Перевагою Kindertagespflege є невелика кількість дітей у групі – зазвичай до п'яти, що дозволяє забезпечити тісний емоційний контакт і більш уважне ставлення до потреб кожної дитини. Такий формат сприяє плавній адаптації малюків до соціуму, оскільки поєднує переваги сімейного виховання з елементами організованого навчання. Атмосфера «другої домівки» допомагає зменшити стрес, пов'язаний з розлукою з батьками, а педагог може приділяти більше уваги індивідуальному темпу розвитку та особливостям характеру кожної дитини.

Не менш важливим є й те, що Kindertagespflege забезпечує більшу гнучкість порівняно з класичними дитячими садками. Батьки разом із вихователем можуть домовлятися про індивідуальний графік відвідування, тривалість перебування, а також особливі умови харчування чи догляду. Це робить таку форму надзвичайно привабливою для сімей, у яких обидва батьки працюють або ж мають нерегулярний робочий графік.

У здебільшого Kindertagespflege є не лише альтернативою, а й доповненням до класичних інституцій. Якщо у державних або муніципальних дитячих садках бракує місць (що є типовою проблемою для великих міст), батьки охоче звертаються до послуг Tagesmutter чи Tagesvater. Водночас деякі родини принципово обирають цю форму, оскільки вважають її більш природною, особистісно орієнтованою та такою, що відповідає їхнім виховним цінностям.

Значущим є також і державний контроль у цій сфері. Особи, які здійснюють Kindertagespflege, зобов'язані мати відповідну кваліфікацію, пройти спеціальні курси підготовки, отримати дозвіл від муніципальних органів влади. Крім того, діяльність Tagesmutter/Tagesvater підлягає регулярному моніторингу, що гарантує дотримання стандартів безпеки та якості догляду. Фінансування такої форми дошкільної освіти також частково забезпечується державою: батьки

вносять оплату, проте муніципалітети компенсують значну частину витрат, завдяки чому Kindertagespflege залишається доступною для широких верств населення.

Отже, Kindertagespflege – важливий елемент німецької системи дошкільної освіти, що дозволяє гнучко реагувати на потреби сімей, розширює спектр варіантів догляду та виховання дітей, а також є ефективним доповненням до класичних інституцій. Її існування свідчить про прагнення Німеччини поєднувати різні моделі дошкільної освіти, створюючи багатовекторну систему, здатну врахувати культурне різноманіття, індивідуальні потреби дітей і специфіку сучасного суспільства.

Одним із важливих критеріїв типологізації дошкільних закладів у Німеччині є тривалість перебування дитини у групі чи закладі. Організація часу перебування тісно пов'язана з потребами родини, режимом праці батьків, віковими та індивідуальними особливостями дітей, а також з освітніми завданнями, які ставить перед собою той чи інший дитячий садок або центр раннього розвитку. Німецька система дошкільної освіти відзначається гнучкістю, тому у більшості земель існують різні моделі перебування, які можуть комбінуватися залежно від попиту.

Найбільш поширеною формою є Ganztags-Kita – заклади з повним або продовженим днем перебування. Вони працюють зранку і до вечора, зазвичай до 16:00–17:00 години, а подекуди навіть довше. Ці установи пропонують не лише освітньо-виховну роботу, але й комплексний догляд: триразове харчування, відпочинок, післяобідні заняття чи гурткову діяльність. Ganztags-Kita відіграють ключову роль у підтримці сімей, де обидва батьки працюють повний робочий день, оскільки забезпечують надійне й безпечне середовище перебування дитини протягом усього дня. Така модель поєднує освітню функцію з доглядовою, що відповідає концепції цілісного розвитку дитини.

Іншим поширеним варіантом є Vormittagsangebote, або ранкові програми. Вони передбачають відвідування закладу у першій половині дня – зазвичай від 7:30–8:00 години ранку і до полудня чи обіду. Такі програми характерні для традиційних дитячих садків (Kindergärten), у яких акцент робиться на ігровій і освітній діяльності до обіду, після чого діти повертаються додому. Vormittagsangebote популярні серед сімей, де один із батьків або родич має змогу доглядати за дитиною вдень і після обіду. Ця модель часто вважається більш «класичною» і відповідає уявленню про дошкільне дитинство як період, що потребує активної участі сім'ї у вихованні.

Окрему нішу займає Tagespflege або Kindertagespflege. Це форма догляду, яка організовується у домашніх умовах – індивідуально або у невеликих групах. Догляд здійснюють сертифіковані вихователі –Tagesmutter (дитяча няня-жінка) або Tagesvater (няня-чоловік), які мають спеціальну підготовку та офіційний дозвіл на діяльність. Така модель особливо поширена для дітей раннього віку, від кількох місяців до трьох років, оскільки вона забезпечує більш індивідуалізований підхід, домашню атмосферу і тісний контакт із дорослим. Kindertagespflege може також слугувати альтернативою дитячому

садку у випадках, коли заклади переповнені або коли батьки віддають перевагу невеликим групам із більш гнучким графіком.

Ще одним критерієм типізації у німецькій системі дошкільної освіти є питання власності та фінансування закладів. Вони можуть перебувати у підпорядкуванні муніципалітетів (*öffentliche Träger*) – комунальні, державні; *незалежних операторів* (*freien Trägern*) – неприбуткові організації, благодійні фонди, церковні структури (католицькі та протестантські), приватні підприємці; *батьківської ініціативи* (*Eltern initiativen*) – заклади, засновані батьками. Останні характеризуються високим рівнем залучення батьків до управління закладом: вони беруть участь в ухваленні рішень, визначають педагогічну концепцію, допомагають з організаційними питаннями. Така модель підкреслює демократичний характер дошкільної освіти в Німеччині та водночас свідчить про велику довіру до самоврядування громад (*Nationaler Bildungsbericht Deutschland, 2024*).

Не менш важливим є аспект педагогічних концепцій. У країні існує значна кількість закладів, які працюють за методикою Монтесорі, Вальдорфською педагогікою або іншими альтернативними підходами. Серед інноваційних форм слід згадати *Waldkindergarten*, так звані «лісові дитсадки», де діти більшість часу проводять на відкритому повітрі, у природному середовищі. Така модель спрямована на виховання екологічної свідомості, розвиток фізичної витривалості та творчості. Популярність «лісових дитсадків» у Німеччині зростає, і сьогодні вони вже перестали бути маргінальним явищем (*Nationaler Bildungsbericht Deutschland, 2024*).

Особливу увагу держава приділяє створенню інклюзивного середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Існують спеціальні установи, де працюють дефектологи, логопеди, психологи, а також моделі інтегрованих груп у звичайних дитячих садках. У результаті цього, забезпечується можливість для дітей з інвалідністю або з особливостями розвитку навчатися разом з однолітками, що сприяє формуванню толерантності та рівних можливостей (*Grönke, Sarimski, 2018*).

Важливим чинником, який визначає типологію дошкільних закладів у Німеччині, є регіональні відмінності. Оскільки освітня політика регулюється насамперед на рівні федеральних земель, кожна з них має власні нормативи та підходи щодо вікових меж, кваліфікаційних вимог до педагогічного персоналу, тривалості відвідування та фінансування. У результаті однакові за назвою заклади можуть мати різний зміст і специфіку функціонування залежно від конкретної землі, що відображає децентралізовану модель управління освітою у ФРН.

За даними на початок 2025р. в Німеччині функціонувало 61031 дошкільних закладів. Розподіл за формою власності: державні/муніципальні – 20431, приватні, зокрема благодійні, засновані церквою – 40600. Останнє десятиріччя спостерігалась тенденція постійного збільшення кількості дошкільних закладів. Якщо у 2015 р. їх налічувалось 54536, то у 2020 р. – 57594, 2025 р. – 61031. Загальна кількість дітей у закладах дошкільної освіти дорівнює 4, 06

млн., але у країні відчувається дефіцит місць, особливо для дітей до трьох років.

Типологічне розмаїття дошкільних закладів у Німеччині не є застиглою системою: воно постійно розвивається, реагуючи на потреби суспільства. Зростає попит на місця для дітей до трьох років, розширюється спектр повноденних програм, активно впроваджуються інноваційні концепції виховання. Водночас система стикається з низкою викликів: дефіцит педагогічних кадрів, нерівномірний розподіл ресурсів між федеральними землями, відмінності у фінансових внесках батьків. Ці проблеми стимулюють подальший пошук балансу між державним регулюванням і громадськими чи приватними ініціативами (Council Resolution on a Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training towards the European Education Area and beyond (2021–2030)).

Новий Закон України «Про дошкільну освіту» (2024) суттєво модернізує типи закладів, наближуючи їх до європейських, зокрема німецьких стандартів. Україна відійшла від виключно великих стаціонарних закладів дошкільної освіти, започаткувавши такі нові типи: сімейні дитячі садки, міні-садки, мобільні дитячі садки, центри розвитку дитини, центри педагогічного партнерства. Законодавчого підтвердження набув приватний сектор дошкільної освіти з відповідним нормативно-правовим забезпеченням. Це має сприяти швидкому поширенню закладів нового типу. Головна мета змін у типології закладів дошкільної освіти – це забезпечити гнучкість і доступність для кожної дитини, незалежно від місця проживання і життєвих обставин, а також оптимізація фінансових затрат та організаційних рішень.

Порівняльний аналіз німецької системи дошкільної освіти й оновленої української засвідчив, що нововведення, які впроваджуються в Україні, тривалий час ефективно функціонують у Німеччині. Тому звернення до цього досвіду може сприяти розв'язанню проблем упровадження нових типів закладів дошкільної освіти, та, зрештою, суттєвому підвищенню якості дошкільної освіти в Україні.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, типологія дошкільних закладів у Німеччині відображає широкий спектр освітніх і виховних потреб суспільства. Вона поєднує класичні моделі дитячих садків і ясел з новітніми альтернативними формами, забезпечує різноманітні педагогічні підходи, враховує соціальні, економічні та культурні чинники. Саме завдяки такій різноманітності система дошкільної освіти Німеччини розглядається як одна з найбільш гнучких та інноваційних у Європі, здатна адаптуватися до сучасних викликів і водночас забезпечувати дітям необхідні умови для повноцінного розвитку.

Дошкільна освіта України, яка активно інтегрується в європейське освітнє співтовариство, запозичує певні освітні конструкти, але у подальшому необхідно продовжити проведення більш конкретних досліджень з окремих проблем. Так, у контексті нашого дослідження вважаємо за необхідне ґрунтовно вивчити особливості функціонування малих форм дошкільної освіти (міні-садки, сімейні дитячі садки тощо) та можливості впровадження

німецького досвіду в умовах українських реалій. Доречним буде проведення досліджень типології дошкільної освіти в інших європейських країнах, а також особливостей функціонування закладів різних типів у національних системах освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20> (дата звернення: 26.01.2026)

Nationaler Bildungsbericht Deutschland 2024. Bildungsberichterstattung. URL: <https://www.bildungsbericht.de> (дата звернення: 26.01.2026)

Turani, D., Seybel, C., & Bader, S. (2022). Kita-Alltag im Fokus: Deutschland im internationalen Vergleich. Beltz Juventa. 264 s. URL: <https://www.beltz.de/de/nc/verlagsgruppe-beltz/gesamtprogramm.html?isbn=978-3-7799-6574-911> (дата звернення: 26.01.2026)

Georg, S., Genser, B., Fischer, J., Sachse, S., De Bock, F. (2023). Development and Validation of a Self-regulation Scale within the German Version of the Early Development Instrument. *BMC Pediatrics*, 23. С. 509.

Grönke, M., Sarimski, K. (2018). Einstellungen von pädagogischen Fachkräften zur inklusiven Betreuung von Kindern mit Behinderungen. Empirische Sonderpädagogik. *Frühe Bildung* 7(2), April 2018. S.107-113. URL: <https://doi.org/10.1026/2191-9186/a000373> (дата звернення: 26.01.2026)

Council Resolution on a Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training towards the European Education Area and Beyond (2021–2030). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac901aa75ed71a1> (дата звернення: 26.01.2026)

REFERENCES

Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 06.06.2024 No. 3788-IX [On Preschool Education: Law of Ukraine dated 06.06.2024. No. 3788-IX.]. (data zvernennia: 26.01.2026). [in Ukrainian].

Nationaler Bildungsbericht Deutschland 2024. Bildungsberichterstattung [National Education Report Germany 2024: Education Reporting]. URL: <https://www.bildungsbericht.de> (data zvernennia: 26.01.2026). [in German]

Turani, D., Seybel, C., & Bader, S. (2022). Kita-Alltag im Fokus: Deutschland im internationalen Vergleich [Everyday Life in Early Childhood Education: Germany in International Comparison. Beltz Juventa]. 264 p. URL: <https://www.beltz.de/de/nc/verlagsgruppe-beltz/gesamtprogramm.html?isbn=978-3-7799-6574-911> (data zvernennia: 26.01.2026). [in German]

Georg, S., Genser, B., Fischer, J., Sachse, S., De Bock, F. (2023). Development and Validation of a Self-regulation Scale within the German Version of the Early Development Instrument. *BMC Pediatrics*, 23. С. 509.

Grönke, M., Sarimski, K. (2018). Einstellungen von pädagogischen Fachkräften zur inklusiven Betreuung von Kindern mit Behinderungen. Empirische Sonderpädagogik [Attitudes of Educational Professionals toward the Inclusive Care of Children with Disabilities. Empirical Special Education]. *Early Childhood*

Education. 7(2), April 2018. S. 107-113. URL: <https://doi.org/10.1026/2191-9186/a000373> (data zvernennia: 26.01.2026). [in German]

Council Resolution on a Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training towards the European Education Area and beyond (2021–2030). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac901aa75ed71a1> (data zvernennia: 26.01.2026).

GERMAN EDUCATIONAL EXPERIENCE IN THE PRESCHOOL SPHERE AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PRACTICES IN UKRAINE

Iлона DYCHKIVSKA

Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor,
Head at the Prof. T.I. Ponimanska
Preschool Pedagogy and Psychology
and Special Education Department of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9353-5666

e-mail: ilona.dychkivska@rshu.edu.ua

Iryna ULIUKAYEVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head at the Preschool Education Department of
Berdiansk State Pedagogical University,
Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: 0000-0001-9623-6656

e-mail: irinagereevna@gmail.com

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the German early childhood education system through the lens of its structural components' typology. It is established that the key factor in the variability of the German model is the legally enshrined principle of subsidiarity, which ensures decentralized management and the delegation of authority to non-governmental organizations, while maintaining state financial support and quality control.

The authors justifies a five-component classification of German ECEC institutions based on the following criteria: traditionality (classic vs. innovative); ownership and funding structures; duration of children's stay; underlying pedagogical concepts; and regional specifics.

The typological diversity of preschool institutions in Germany is not a frozen system: it is constantly evolving, responding to the needs of society. The demand for places for children up to three years old is growing, the range of full-time programs is expanding, and innovative concepts of education are being actively implemented. At the same time, the system faces a number of challenges: a shortage of teaching staff, an uneven distribution of resources between federal states, differences in

parental financial contributions. These problems stimulate the further search for a balance between state regulation and public or private initiatives.

The new Law of Ukraine «On Preschool Education» significantly modernizes the types of institutions, bringing them closer to European, in particular German, standards.

Special emphasis is placed on the relevance of the German experience for the current transformation of Ukrainian educational legislation. The study proves that the adaptation of specific institutional models from the FRG will facilitate the diversification of the ECEC network in Ukraine and enhance its responsiveness to the demands of local communities.

Keywords: early childhood education in Germany, principle of subsidiarity, typology of institutions, innovative models, educational diversification, educational policy, implementation of experience.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 12.05.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.